

Kvinnojoursprojekt

14 jourers projekt om våldsutsatta kvinnor

Socialstyrelsen klassificerar sin utgivning i olika dokumenttyper. Denna publikation tillhör *Redovisningar av externa projekt och erfarenheter*. Det innebär att den antingen innehåller resultat från projekt som fått ekonomiska bidrag eller annat stöd från Socialstyrelsen för forskning, försöksverksamhet, utvecklings- och kvalitetsarbete m.m. eller presentationer av erfarenheter, goda exempel och idéer som kan stimulera utveckling och förändring. Författarna /uppgiftslämnarna svarar själva för innehåll och slutsatser. Socialstyrelsen drar inga egna slutsatser

Artikelnr 2006-124-8

Publicerad www.socialstyrelsen.se, september 2006

Förord

Åren 2002 och 2003 fördelade Socialstyrelsen medel till 14 kvinnojourer för att utveckla jourernas verksamhet. Projekten rör flickor och kvinnor med utländsk bakgrund, kvinnor med funktionshinder, kvinnor med missbruksproblem samt kvinnor med erfarenhet av prostitution.

I denna rapport ges en överblick av projekten. Resultaten av projektarbetet beskrivs, tillika några värdefulla erfarenheter.

Inger Widén Cederberg

Enhetschef

Individ- och familjeenheten

Innehåll

<i>Förord</i>	3
<i>Sammanfattning</i>	7
<i>Projektmedel till kvinnojourer</i>	10
Bakgrund	10
Urvalsprocessen	10
<i>Beskrivning av projekten</i>	14
Alla Kvinnors Hus, Stockholm	14
Frizonen Göteborg	15
Kvinno- och tjejjouren ADA i Göteborg	16
Kvinnojouren Helga i Tranås	17
Kvinnojouren i Härnösand	18
Kvinnohuset Cassandra i Göteborg	19
Kvinnojouren Kvinnogemenskap Sundsvall	20
Kvinnojouren i Sollentuna	21
Kvinnojouren i Tensta	22
Kvinnojouren i Örnsköldsvik	22
Nacka-Värmdö Kvinnojour	23
Riksorganisationen stödcentrum mot incest	25
Terrafem Malmö	26
Terrafem Stockholm	27
<i>Några övergripande erfarenheter</i>	30
Att samverka i projekt	30
Samarbete mellan socialtjänst och frivilligorganisation	30
Att tänka om	30
Svårigheter att få deltagare till projekten	30
Svårigheter att få med sig andra aktörer	31
Projektet fick ändra arbetssätt	32
<i>Kontaktuppgifter</i>	33

Sammanfattning

I juni 2002 fattade regeringen beslut om att Socialstyrelsen skulle fördela 7 miljoner kronor för att utveckla kvinnojourernas verksamhet. I regleringsbrevet till Socialstyrelsen för år 2003 öronmärktes ytterligare 1,7 miljoner kronor. Enligt direktiven från regeringen skulle medlen rikta sig till landets kvinnojouurer; verksamheten i storstäderna skulle prioriteras; och projekten skulle bedrivas i samverkan med och samfinansieras av berörda kommuner. Medlen skulle vidare användas för att utveckla kvinnojourernas verksamhet som vänder sig till följande grupper:

- Flickor och kvinnor med utländsk bakgrund
- Kvinnor med funktionshinder
- Kvinnor med missbruksproblem
- Kvinnor i prostitution

Efter en urvalsprocess tilldelades sammanlagt 14 kvinnojouurer projektmedel för att i samverkan med kommuner utveckla verksamheten kring de olika målgrupperna. Projekten är:

Alla Kvinnors Hus, Stockholm. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem. Projektet syftar bland annat till att inventera och samla den kunskap och de erfarenheter som finns på området, få en bild över vilka institutioner och verksamheter som möter denna problematik samt undersöka vilken ytterligare utbildning och kompetenshöjning som behövs såväl på olika verksamheter som hos kvinnojourerna.

Frizonen, Göteborg. Ett tvåårigt projekt som riktar sig till unga kvinnor med utländsk bakgrund samt unga kvinnor som befinner sig i riskzonen för missbruk. Frizonen är en jour som riktar sig till tonårstjejer och med projektet vill man stärka de unga kvinnornas självbild för att förhindra att de hamnar i destruktiva situationer och relationer.

Kvinno- och tjejjouren ADA, Göteborg. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med funktionshinder samt äldre kvinnor. Syftet är att ta fram en modell för hur man kan samverka lokalt inom hemvården och för hur personalen inom hemtjänsten och hemsjukvården ska ges beredskap för att våga se och kunna agera. Inom ramen för projektet ska även en omfångsundersökning göras och man planerar ett brett samarbete.

Kvinnojouren Helga i Tranås. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med funktionshinder. Inom projektet ska en utbildningsmanual/metodbok tas fram. Projektet syftar också till att utbilda ett antal personer från olika regioner som i sin tur kan arbeta vidare med verksamheter och utbildningar i sina respektive regioner.

Kvinnojouren i Härnösand. Ett tvåårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med funktionshinder respektive kvinnor och flickor med utländsk bakgrund.

Ett 20-tal kvinnor ska utbildas till handledare/informatörer. Dessa kvinnor ska sedan kunna delta i olika utbildningssatsningar.

Kvinnohuset Cassandra, Göteborg. Ett tvåårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund och deras barn. Syftet med projektet är att ge kvinnorna en efterkontakt, som bland annat ska inkludera praktiskt och psykosocialt stöd, att stödja kvinnorna i sin mammaroll, att stödja dem i kontakterna med myndigheter, att erbjuda kvinnorna en individuellt anpassad språkundervisning och, mer övergripande, att stödja kvinnorna i att bygga ett eget socialt nätverk runt sig och sina barn.

Kvinnojouren Kvinnogemenskap i Sundsvall. Ett projekt som fokuserar kvinnor med utländsk bakgrund. Projektet ska pågå under ett och halvt år. Syftet är att stärka kvinnorna i det svenska samhället, med hjälp av samhällsinformation, diskussion kring kvinnors rättigheter m.m. och genom att etablera kontaktnät med svenska kvinnor. Ytterligare ett syfte är att kvinnojouren ska få mer kunskap om andra kulturer, för att på så vis kunna ge ett bättre stöd.

Kvinnojouren i Sollentuna. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund. Projektet ska ta fram en folder med samhällsinformation på olika språk. Man vill också arrangera tolkade informationsmöten på platser där kvinnorna finns om kvinnojouren, socialtjänstens ansvar, lagstiftning mm.

Kvinnojour i Tensta. Ett ettårigt projekt med fokus på kvinnor med utländsk bakgrund. En tväretnisk kvinnojour ska byggas upp i Tensta. Förutom att ge ett mer traditionellt stöd till våldsutsatta kvinnor ska man inom ramen för projektet också hjälpa till med att hitta kontaktytor i det svenska samhället och ta fram goda förebilder från olika kulturer. Man strävar också efter en dialog med männen.

Kvinnojouren i Örnsköldsvik. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund samt kvinnor med missbruksproblem. En rad berörda verksamheter – socialtjänstens individ- och familjeenhet, polis, invandrarbyrå, kvinnojour m.fl. – ska samordnas för att utveckla arbetsmetoderna inom verksamheterna. En samordnare ska verka på organisatorisk nivå för att uppnå detta. Inom projektet ska även utbildningsdagar arrangeras och ett informationsmaterial riktat till utsatta kvinnor på ett flertal språk ska tas fram.

Nacka-Värmdö kvinnojour. Ett tvåårigt projekt om kvinnor med utländsk bakgrund. Projektet ska ge kvinnorna baskunskaper om det svenska samhället, datautbildning och färdigheter i att söka egen bostad. Inom ramen för projektet ska man också bygga upp ett nätverk med hyresvärdar och bostadsförmedling för att underlätta för kvinnorna att få ett permanent boende.

Riksorganisationen stödcentrum mot incest (RSCI). Ett tvåårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem, kvinnor med utländsk bakgrund samt kvinnor med erfarenhet av prostitution. Föreningen vill inleda samarbete med organisationer som är verksamma för dessa kvinnor, bland annat för att utbyta kunskaper. Tanken är att kunna erbjuda dessa kvinnor ett mer adekvat stöd, med stöd i nya kunskaper och med nya samarbetspartners.

Terrafem Malmö. Ett ettårigt projekt om unga kvinnor med utländsk bakgrund. Syftet är att bilda en tjejgrupp där erfarenheter av att tillhöra en minoritet i samhället och lösningar på negativa erfarenheter diskuteras. Tanken

är att såväl tjejer som lever under mycket stark kontroll och tjejer som inte lever under sådana omständigheter ska ingå i gruppen.

Terrafem Stockholm. Ett drygt ettårigt projekt om kvinnor och flickor med utländsk bakgrund. Projektet sker i samverkan med Rinkeby stadsdelsförvaltning och består av två delar: Dels utbildning och kompetensutveckling av berörda, särskilt kontaktpersoner inom socialtjänsten och för olika personer inom föreningar, dels informations- och opinionsbildande verksamheter. Målgrupper för det senare är sfi-klasser, föräldrar och unga flickor och pojkar i området för att på så viss engagera dessa i jämställdhetsarbetet.

Projekten beskrivs utförligare i denna rapport. I rapporten beskrivs också några övergripande erfarenheter från projektarbetet.

Projektmedel till kvinnojourer

Bakgrund

I juni 2002 fattade regeringen beslut om att Socialstyrelsen skulle fördela 7 miljoner kronor för att utveckla kvinnojourernas verksamhet. Enligt direktiven från regeringen skulle medlen rikta sig till landets kvinnojourer; verksamheten i storstäderna skulle prioriteras; och projekten skulle bedrivas i samverkan med och samfinansieras av berörda kommuner. Medlen skulle vidare användas för att utveckla kvinnojourernas verksamhet som vänder sig till följande grupper:

- Flickor och kvinnor med utländsk bakgrund
- Kvinnor med funktionshinder
- Kvinnor med missbruksproblem
- Kvinnor i prostitution

I regleringsbrevet till Socialstyrelsen för år 2003 öronmärktes ytterligare 1,7 miljoner kronor, att fördelas enligt samma kriterier som ovan.

Urvalsprocessen

Socialstyrelsen spred information om att det fanns projektmedel att söka via sin webbplats. Ett meddelande skickades också till de båda kvinnojourorganisationerna ROKS och SKR som bland annat lade ut informationen på sina respektive hemsidor.

Drygt 30 ansökningar från olika kvinnojourer inkom. Därtill sökte även ett antal i sammanhanget icke-behöriga aktörer, framför allt invandrarförningar, som direkt sorterades bort. Ansökningarna var av skiftande karaktär; vissa sökte stora belopp, andra betydligt mindre, vissa sökte för fleråriga projekt, andra för avsevärt kortvarigare. Även kvaliteten i ansökningarna skiftade. Vissa var mycket genomtänkta och uppfyllde väl de kriterier som angivits, andra var mindre genomtänkta och där väsentlig information saknades. Majoriteten av ansökningarna gällde projekt om flickor och kvinnor med utländsk bakgrund, ett fåtal kvinnor med missbruksproblem respektive funktionshinder. Endast ett par ansökningar berörde kvinnor med prostitutionserfarenheter.

I urvalsprocessen togs hänsyn till en mängd faktorer: Regeringens prioritering av storstadsregionerna, av övrig geografisk spridning och fördelningen mellan de olika prioriterade grupperna. Välgenomtänkta projekt med tankar om utvärdering/uppföljning och där det också fanns en tanke om hur projekten skulle kunna ge avtryck i verksamheten i ett längre perspektiv, efter projekttiden, beaktades särskilt. I beredningen inför besluten om vilka ansökningar som skulle beviljas medel, deltog – förutom ansvariga på Indi-

vid- och familjeenheten – andra berörda sakenheter/program på Socialstyrelsen.

Sammanlagt tilldelades 14 kvinnojourer projektmedel för att i samverkan med kommuner utveckla verksamheten kring de olika målgrupperna.

Avstämningsmöten

Socialstyrelsen har följt projekten genom att arrangera möten med representanter för de deltagande jourerna/projektledare till avstämningsmöten cirka två gånger per år. Då man fokuserade på samma målgrupper och kommit olika långt i projekten fanns mycket att lära av varandra.

Syftet med dessa möten var dels att stämma av hur projekten fortskred samt att skapa ett forum för de deltagande jourerna att utbyta erfarenheter och lärdomar sinsemellan. Ytterligare ett syfte med dessa möten var att fortlöpande fånga upp eventuella behov av stöd som myndigheten möjligen skulle kunna bistå med, exempelvis metod- och utvärderingsfrågor.

Förutom dessa möten har Socialstyrelsen haft andra fortlöpande kontakter med projekten, då behov uppstått.

Projekten

De 14 projekt som tilldelades medel är:

Alla Kvinnors Hus, Stockholm. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem. Projektet syftar bland annat till att inventera och samla den kunskap och de erfarenheter som finns på området, få en bild över vilka institutioner och verksamheter som möter denna problematik samt undersöka vilken ytterligare utbildning och kompetenshöjning som behövs såväl på olika verksamheter som hos kvinnojourerna.

Frizonen, Göteborg. Ett tvåårigt projekt som riktar sig till unga kvinnor med utländsk bakgrund samt unga kvinnor som befinner sig i riskzonen för missbruk. Frizonen är en jour som riktar sig till tonårstjejer och med projektet vill man stärka de unga kvinnornas självbild för att förhindra att de hamnar i destruktiva situationer och relationer.

Kvinno- och tjejjouren ADA, Göteborg. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med funktionshinder samt äldre kvinnor. Syftet är att ta fram en modell för hur man kan samverka lokalt inom hemvården och för hur personalen inom hemtjänsten och hemsjukvården ska ges beredskap för att våga se och kunna agera. Inom ramen för projektet ska även en omfångsundersökning göras och man planerar ett brett samarbete.

Kvinnojouren Helga i Tranås. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med funktionshinder. Inom projektet ska en utbildningsmanual/metodbok tas fram. Projektet syftar också till att utbilda ett antal personer från olika regioner som i sin tur kan arbeta vidare med verksamheter och utbildningar i sina respektive regioner.

Kvinnojouren i Härnösand. Ett tvåårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med funktionshinder respektive kvinnor och flickor med utländsk bakgrund. Ett 20-tal kvinnor ska utbildas till handledare/informatörer. Dessa kvinnor ska sedan kunna delta i olika utbildningssatsningar.

Kvinnohuset Cassandra, Göteborg. Ett tvåårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund och deras barn. Syftet med projektet är att

ge kvinnorna en efterkontakt, som bland annat ska inkludera praktiskt och psykosocialt stöd, att stödja kvinnorna i sin mammaroll, att stödja dem i kontakterna med myndigheter, att erbjuda kvinnorna en individuellt anpassad språkundervisning och, mer övergripande, att stödja kvinnorna i att bygga ett eget socialt nätverk runt sig och sina barn.

Kvinnojouren Kvinnogemenskap i Sundsvall. Ett projekt som fokuserar kvinnor med utländsk bakgrund. Projektet ska pågå under ett och halvt år. Syftet är att stärka kvinnorna i det svenska samhället, med hjälp av samhällsinformation, diskussion kring kvinnors rättigheter m.m. och genom att etablera kontaktnät med svenska kvinnor. Ytterligare ett syfte är att kvinnojouren ska få mer kunskap om andra kulturer, för att på så vis kunna ge ett bättre stöd.

Kvinnojouren i Sollentuna. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund. Projektet ska ta fram en folder med samhällsinformation på olika språk. Man vill också arrangera tolkade informationsmöten på platser där kvinnorna finns om kvinnojouren, socialtjänstens ansvar, lagstiftning mm.

Kvinnojour i Tensta. Ett ettårigt projekt med fokus på kvinnor med utländsk bakgrund. En tväretnisk kvinnojour ska byggas upp i Tensta. Förutom att ge ett mer traditionellt stöd till våldsutsatta kvinnor ska man inom ramen för projektet också hjälpa till med att hitta kontaktytor i det svenska samhället och ta fram goda förebilder från olika kulturer. Man strävar också efter en dialog med männen.

Kvinnojouren i Örnsköldsvik. Ett ettårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund samt kvinnor med missbruksproblem. En rad berörda verksamheter – socialtjänstens individ- och familjeenhet, polis, invandrarbyrå, kvinnojour m.fl. – ska samordnas för att utveckla arbetsmetoderna inom verksamheterna. En samordnare ska verka på organisatorisk nivå för att uppnå detta. Inom projektet ska även utbildningsdagar arrangeras och ett informationsmaterial riktat till utsatta kvinnor på ett flertal språk ska tas fram.

Nacka-Värmdö kvinnojour. Ett tvåårigt projekt om kvinnor med utländsk bakgrund. Projektet ska ge kvinnorna kunskaper om det svenska samhället, datautbildning och färdigheter i att söka egen bostad. Inom ramen för projektet ska man också bygga upp ett nätverk med hyresvärdar och bostadsförmedling för att underlätta för kvinnorna att få ett permanent boende.

Riksorganisationen stödcentrum mot incest (RSCI). Ett tvåårigt projekt om våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem, kvinnor med utländsk bakgrund samt kvinnor med erfarenhet av prostitution. Föreningen vill inleda samarbete med organisationer som är verksamma för dessa kvinnor, bland annat för att utbyta kunskaper. Tanken är att kunna erbjuda dessa kvinnor ett mer adekvat stöd, med stöd i nya kunskaper och med nya samarbetspartners.

Terrafem Malmö. Ett ettårigt projekt om unga kvinnor med utländsk bakgrund. Syftet är att bilda en tjejgrupp där erfarenheter av att tillhöra en minoritet i samhället och lösningar på negativa erfarenheter diskuteras. Tanken är att såväl tjejer som lever under mycket stark kontroll och tjejer som inte lever under sådana omständigheter ska ingå i gruppen.

Terrafem Stockholm. Ett drygt ettårigt projekt om kvinnor och flickor med utländsk bakgrund. Projektet sker i samverkan med Rinkeby stadsdels-

förvaltning och består av två delar: Dels utbildning och kompetensutveckling av berörda, särskilt kontaktpersoner inom socialtjänsten och för olika personer inom föreningar, dels informations- och opinionsbildande verksamheter. Målgrupper för det senare är sf-klasser, föräldrar och unga flickor och pojkar i området för att på så vis engagera dessa i jämställdhetsarbetet.

Denna rapport tillblivelse

Samtliga jourer har inkommit med rapporter till Socialstyrelsen. Dessa är av olika längd och av olika karaktär. Detta kan delvis förklaras med att projekten i sig har ett mycket skiftade innehåll – allt ifrån att ta fram informationsfoldrar till utbildningsinsatser, omfångsundersökningar, genomgripande samordning etc. Projekten är också av olika längd och har kommit igång vid olika tidpunkter (i några fall har projektstarten försenats av olika skäl). Vissa rapporter är av sådana skäl mer grundliga än andra. Till detta bör också föras att kvaliteten skiftar i de inkomna redovisningarna. Den här föreliggande rapporten baseras på detta material. Av ovan nämnda skäl, med en viss ojämnhet i rapporteringen, följer också att projekten beskrivs något olikartat, men skiftande detaljeringsgrad och där vissa redovisas mer fullödigt än andra.

Denna rapport syftar dels till att ge en överblick över ett antal projekt med några specifika målgrupper i sikte. Förhoppningen är också att de olika beskrivningarna kan tjäna som inspiration till ytterligare arbeten. I rapporten redovisas också några övergripande erfarenheter – så väl positiva som negativa – från det specifika arbete det innebär att bedriva projekt. Förhoppningsvis kan dessa vara till nytta för andra.

Beskrivning av projekten

Alla Kvinnors Hus, Stockholm

Alla Kvinnors Hus har sedan 1978 arbetat med kvinnor som utsätts för mäns våld i nära relationer. Arbetet har bedrivits genom jour-, stöd- och rådgivningsverksamhet samt skyddat boende. Alla Kvinnors Hus har under åren skaffat sig stor kunskap om hur kvinnor påverkas av våldet. Det har med åren blivit allt tydligare, att kvinnor med missbruksproblem tillhör en särskilt utsatt grupp.

Kvinnor med missbruksproblem som utsätts för våld har mycket svårt att få hjälp. Det finns ytterst få verksamheter som har platser för att ta emot dem och som kan ge kvinnorna det stöd och det skydd de behöver. De verksamheter som arbetar med missbruksproblematik, uppmärksammar sällan eventuella erfarenheter av våld och ser inte alltid detta som något som behöver bearbetas i sig. Det är därför nödvändigt att hitta vägar och utarbeta nya metoder för att hjälpa våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem.

Mot denna bakgrund startade Alla Kvinnors Hus ett projekt som syftade till att undersöka vilka erfarenheter olika kvinnojourer och kriscentrum har beträffande dessa kvinnor. Ytterligare ett syfte var att undersöka vilket stöd och vilken vidareutbildning kvinnojourer behöver för att kunna arbeta med kvinnor med missbruksproblem. Vidare ville man i projektet ta reda på erfarenheter av arbetssätt vid olika institutioner och verksamheter som arbetar med målgruppen samt undersöka behov av ytterligare utbildning och kompetenshöjning hos personal inom vården av kvinnor med missbruksproblem.

Två personer, med kunskap och erfarenhet av området, har arbetat deltid i projektet.¹ Inledningsvis gjordes en kartläggning av problemet bland kvinnojourer och behandlingshem. Kartläggningen bedrevs så att en enkel enkät utformades, dels till kvinnojourer och dels till behandlingshem för missbrukare. Därutöver gjordes en del studiebesök, för att ytterligare få möjlighet att diskutera frågorna, reflektera över svaren och för att kunna föra en dialog kring mäns våld mot kvinnor. Två referensgrupper organiserades också. Den ena bestod främst av myndighetspersoner eller personer i nära anslutning till myndigheter. Till den andra bjöds representanter för olika frivilligorganisationer, vilka är aktörer bland våldsutsatta och/eller missbrukande kvinnor, in. Referensgrupperna träffades vid ett par tillfällen under hösten 2003.

Erfarenheter från projektet visar tydligt, att kunskaperna om mäns våld mot kvinnor i allmänhet är stora hos kvinnojourerna, men att man efterfrågar mera kunskap kring kvinnor med missbruksproblem. Framförallt visar enkätsvaren samt övriga kontakter, att kvinnojourerna har svårt att finna kontaktvägar till socialtjänsten. De upplever också, att socialtjänsten inte alltid tar sitt ansvar när det gäller våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem. Möjligheterna till skyddat boende för dessa kvinnor är ytterst små.

¹ Pia Jarnling och Anna Videll.

När det gäller behandlingshem för missbrukare är kunskaperna kring mäns våld mot kvinnor fortfarande bristfälliga, enligt projektet. De flesta behandlingshem anser sig behöva mer kunskap och bättre resurser för att kunna arbeta med våld i nära relationer på ett strukturerat sätt. Projektet visar också att det finns ett stort behov av förbättrat samarbete mellan kvinnojourer och socialtjänst och mellan socialtjänst, polis och sjukvård. Att hitta samverkansformer på en övergripande nivå samt samarbetsformer i syfte att hjälpa enskilda, våldsutsatta kvinnor verkar vara ett av de största problemen. Olika typer av organisation är ett av problemen. Ett annat är att det, trots utbildningssatsningar, fortfarande finns personal inom socialtjänsten, vården, skolan, polisen, sjukvården och även frivilligorganisationer och länkrörelser, som ännu inte har tillräcklig kunskap för att bemöta och behandla våldsutsatta kvinnor på ett värdigt sätt.

Frizonen Göteborg

Frizonen är en ideell verksamhet och förening för tjejer mellan 13–20 år som är bosatta i Göteborg med omnejd. Föreningen har funnits sedan 1996 och är idag en välkänd verksamhet för såväl skolor som en del ungdomsenheter inom socialtjänsten. Frizonen har bland annat varit medarrangör för lägerverksamhet för tonårstjejer som är aktuella inom socialtjänsten.

Under årens lopp har Frizonen blivit en plats dit man som tonårstjej gärna söker sig till för att få tala med någon utomstående vuxen. Utifrån dessa erfarenheter växte idén fram att starta någon form av samtalsmottagning för unga kvinnor. Styrelsen enades om att söka projektmedel för en tjejmottagning för åldrarna 18–25 år. Beslutet föregicks av en marknadsundersökning, där bland annat elevvårdsteamet på gymnasieskolor tillfrågades. Det visade sig finnas ett stort behov av samtalskontakt och ett förebyggande arbete bland tjejer som är, eller riskerar att hamna i, destruktiva relationer.

Samtals/tjejmottagningen har, enligt en delrapport, ett intensivt samarbete med elevvårdsteam på gymnasieskolor i Göteborg. Mottagningen är centralt belägen i Göteborg och har öppet måndag till fredag dagtid samt viss kvällstid. Under övriga kvällar finns det en beredskap via mobiltelefon. De som uppsöker mottagningen är framför allt unga kvinnor i 20-årsåldern som har tappat greppet om sin tillvaro. Man får även kontakt med en del sjukskrivna och arbetslösa tjejer som informerats om verksamheten genom Beda tjejjour.

Man arbetar med att möta de unga kvinnorna i den situation de befinner sig i – man har ett ”här, nu och framåt”-perspektiv. Metoden i samtalsformen bygger på kognitiv psykoterapi, vilket handlar om att medvetandegöra individen om hennes situation och om att hon kan påverka den. En person (kvinna) med steg 1 kompetens i kognitiv psykoterapi arbetar på samtalsmottagningen. Verksamheten bedrivs både individuellt och i grupp.

Enligt delrapporten har man överlag mötts av en positiv respons, både av de elevvårdsteam man samarbetar med och inte minst av de unga kvinnor man har kontakt med.

Kvinno- och tjejjouren ADA i Göteborg

Kvinno- och tjejjouren ADA i Göteborg har drivit ett projekt med två huvudsyften: Dels att medvetandegöra om att kvinnor med funktionshinder och äldre kvinnor också utsätts för våld, dels att ta fram en modell för hur personalen inom hemtjänst och hemsjukvård kan arbeta med Kvinnofrid i sin yrkesutövning. Projektet finansierades av Socialstyrelsen och Göteborgs stad.²

Projektet har omfattat följande delar:

- En *kvinnofridsutbildning* som vände sig till personal inom hemtjänsten i två stadsdelar (Tynnered och Lundby) i Göteborg. Ett nittiototal anställda omfattades. Vidare genomfördes en kvinnofridsutbildning som vände sig till två klasser i femte termin på Vårdhögskolan i Göteborg, vilken omfattade ett femtiotal studerande.
- En *omfångsundersökning* om förekomsten av våld mot personer med funktionshinder och äldre i nämnda stadsdelar. Undersökningen omfattade 590 personer varav 373 besvarade enkäten.
- En *intervjuundersökning* bland personal som genomgått kvinnofridsutbildningen. Undersökningen utgör underlag dels för en utvärdering av utbildningen, dels för en undersökning av hemtjänstpersonalens erfarenheter av våld i arbetet. Elva intervjuer genomfördes.
- En uppföljande *workshop* med projektledare, utbildare, utvärderare, planeringsledare och enhetschef i en av de berörda stadsdelarna.
- *Dokumentation* genom rapportskrivande samt återkoppling till Göteborgs stad. Resultatet redovisades vid en frukostkonferens.

Målet med ovan nämnda utbildning var att personalen skulle ges större kunskap att uppmärksamma våld och en ökad beredskap att agera. Omsorgs- och omvårdnadspersonalen skulle efter utbildningen kunna: Våga se, våga fråga och våga agera, veta var man kan söka stöd internt/externt och veta vad som gäller kring lagstiftning och sekretess.

Intervjuundersökningen med personalen visade att våld inte är så vanligt förekommande inom hemtjänsten, men att det förekommer och att personalen påverkas. När det gäller erfarenheter av att vårdtagare utsätts för våld så uttrycker personalen frustration och känslor av otillräcklighet, men också osäkerhet över när och i vilken utsträckning man som personal bör agera.

Omfångsundersökningen bland vårdtagare visade att äldre kvinnor och kvinnor med funktionshinder utsätts för mäns våld, men den visar även att äldre män och män med funktionshinder utsätts för våld. Mäns och kvinnors utsatthet för våld skiljer sig dock åt i materialet. Kvinnorna är överlag mer utsatta än männen. Det gäller totalt sett, men också för de flesta enskilda typer av våld som studerats. När det gäller försummelse och ekonomiska övergrepp är dock männens utsatthet tydligast. Det är också de två typer av övergrepp som specifikt undersökts i samband med forskning beträffande äldre personer och personer med funktionshinder. I övrigt är alltså kvinnor-

² Kerstin Kristensen vid ADA initierade och ledde projektet.

na mer utsatta för de olika typerna av våld än männen. Kvinnorna är också i högre grad utsatta i sina hem och av nära anhöriga.

Utvärderingen av projektet visar att kvinnofridsutbildningen för hemtjänstpersonal fick mycket positivt omdöme. Flera av intervjupersonerna menade att de känt sig stärkta i att kunna se och våga fråga om en person är utsatt för våld. Utbildningen har främst fokuserat på hur man kan förhålla sig i det direkta mötet med en person som är utsatt för våld. Det har givits konkreta förslag om vilka frågor man kan ställa, hur man gör en riskbedömning och hur man hjälper den utsatta personen att lyfta bort den skam och skuld hon eller han känner. Ett respektfullt och professionellt förhållningssätt har förmedlats som går utöver specifika yrkesmässiga positioner eller formell utbildning. Det som framförallt behövs är mod att våga fråga och kunskap om vart man kan vända sig vidare. Det är också den kompetens som hemtjänstpersonalen synes efterfråga.

Projektet redovisas utförligt i en rapport, *De sista ljuva åren... Om utsatthet och erfarenheter av våld hos personal och vårdtagare inom hemtjänsten*, av Kerstin Kristensen och Marie Risbeck.

Kvinnojouren Helga i Tranås

Hösten 1996 bildade ett antal jourkvinnor på Kvinnojouren Helga i Tranås en arbetsgrupp för att arrangera sommarläger för jourkvinnor och kvinnor med funktionshinder. Bakgrunden var att man hade sett att kunskapen var låg i samhället om våld och övergrepp mot kvinnor med funktionshinder, vilket innebar att dessa kvinnor fick ett mycket begränsat stöd, såväl av socialtjänst som av ideella kvinnojourer. Arbetsgruppen³ utarbetade riktlinjer för verksamheten med sommarläger. Sommaren 1997 arrangerades det första sommarlägret på "Sommarsol" i Vejbystrand, Skåne. Sedan dessa har det årligen arrangerats sommarläger på Sommarsol.

Arbetsgruppen ansåg att de borde dokumentera erfarenheterna från lägerverksamheten för vidare kunskapsspridning i samhället. En skriftlig dokumentation i samband med och efter varje läger gjordes, för spridning av alla deltagares kunskaper och erfarenheter till handikapporganisationer, jourer, fonder, stiftelser m.fl. År 2002 ansökte arbetsgruppen om projektmedel från Socialstyrelsen för att skriva en metodbok, bland annat om hur liknande sommarläger kan ordnas på andra håll i landet. Projektet kom att gå under namnet "Astarte".

Astarte arrangerade två särskilda metodboksläger för att jourkvinnor och kvinnor som tidigare deltagit i sommarläger tillsammans skulle ta fram material till metodboken. Det första lägret ägde rum under hösten 2003 och det andra i början av 2004, båda på Tranåsbaden, i Tranås. Till lägret inbjöds alla kvinnor som hade deltagit i de tidigare sommarlägren, cirka 200 deltagare. Ett sextiototal kvinnor var intresserade av att delta. Arbetsgruppen bestämde antalet till ca 20 kvinnor med varierande geografisk hemvist, funktionshinder och bakgrund. Från varje kommun som representerades deltog två kvinnor, för att dessa därmed skulle få stöd av varandra att eventuellt senare själva anordna läger eller andra verksamheter. På första metodlägret

³ Ulla Inezdotter, Ebon Kram och Berit Söderström.

deltog 22 kvinnor och på det andra 16. Man arbetade huvudsakligen i små grupper och diskuterade fram förslag på vad som skulle ingå i metodboken. Gruppdiskussionerna om boken varvades med fysiska övningar, forumspel, lekar och annat. En jourkvinna med journalistutbildning⁴ utsågs till att sammanställa materialet efter de genomförda lägren. Metodboken färdigställdes våren 2005.

Projektet Astarte har resulterat i en metodbok som innehåller en utbildningsmanual och ett grundmaterial. Projektet har även utbildat regionala utbildare, som i sin tur kan utbilda och informera om våldsproblematiken och bemötande av utsatta kvinnor i sina hemkommuner.

Kvinnojouren i Härnösand

Härnösands kvinnojour har drivit projekt LISA, ett utbildningsprojekt för kvinnor med utländsk härkomst och kvinnor med funktionshinder. Bakgrunden till projektet var att Härnösands kvinnojour under lång tid velat göra en insats för dessa kvinnor, som utgör två mycket utsatta grupper i samhället. Enligt Härnösands kvinnojour finns det en gemensam problematik för de två målgrupperna. Som kvinnor har dessa helt andra förutsättningar än män i liknande situation. Det gäller i många frågor: Hur man uppfattar sig själv, karriärmöjligheter, sociala relationer, tillgång till kultur, relationsutveckling, sexualitet och hälsa m.m. Projektets syfte var att:

- Höja kunskapsnivån i samhället kring dessa grupper och motverka fördomar.
- Synliggöra kvinnornas behov.
- Stärka kvinnornas självförtroende och därmed förebygga våldshandlingar.

Ett antal kvinnor utbildades till informatörer/resurspersoner. Dessa ska verka för att de två målgrupperna får rätt hjälp och stöd i samhället, samt sprida kunskap till berörda institutioner och myndigheter. Ett nätverk bildades också, där kvinnor ur de olika grupperna kunde mötas och stödja varandra.

Grundutbildningen för informatörer/resurspersoner (s.k. Lisor) påbörjades i september 2003 och avslutades i maj 2004. Studierna, som var kostnadsfria för deltagarna, genomfördes i två separata grupper. I den första gruppen Lisor deltog tio kvinnor med varierande funktionshinder. På grund av sina funktionshinder orkade kvinnorna enbart med två halvdagar i veckan. I november 2003 startade ytterligare en grupp med sex deltagare, som också gick två halvdagar i veckan. Varannan mötesträff ägnades åt ett teoretiskt innehåll, varannan åt skapande verksamhet. Grundkursen låg till grund för en påbyggnadsutbildning som påbörjades i september 2004 och avslutades i mars 2005. Sammanlagt har man haft 79 tillfällen med teori respektive skapande verksamhet under 2003 och 2004. Totalt har 24 kvinnor deltagit i projektet under kortare eller längre tid.

Utvärderingen visar att det teoretiska innehållet har stärkt dessa kvinnor som genom funktionshinder eller utländsk bakgrund kan vara utsatta för en

⁴ Lotta Larsson

dubbel eller tredubbel diskriminering.⁵ Den skapande verksamheten å sin sida har fungerat som ett praktiskt inslag där man fått prova på olika tekniker men också givits möjlighet att diskutera de teoretiska inslagen. Tillammans har de ökade kunskaperna, samtalen, diskussionerna och de praktiska färdigheterna stärkt kvinnornas självförtroende och skapat en gemenskap mellan kvinnorna, oavsett grad av funktionshinder och bakgrund.

Ett genomgående tema under hela projektet har varit kvinnors villkor i samhället. Stora delar av det teoretiska innehållet har fokuserat på kvinnors livsrum, mäns våld mot kvinnor osv. Sammantaget har innehållet i utbildningen givit kvinnorna en fördjupad kunskap om kvinnors villkor i samhället. I förlängningen kan de ökade kunskaperna stödja och hjälpa dessa kvinnor att förebygga våldsrelationer i sina egna liv och i sin närhet. Projektet har försökt att vara något mer än bara ett tillfälligt andningshål i kvinnornas vardag.

Ett antal av de kvinnorna som deltagit i projektet har blivit aktiva jourkvinnor och kan i den verksamheten arbeta vidare med att stödja utsatta kvinnor. På sikt kan dessa även arbeta med kunskapsspridning inom jourens cirkelverksamhet och till myndigheter och organisationer.

Kvinnohuset Cassandra i Göteborg

Kvinnohuset Cassandra i Göteborg startade 1996. Det är ett kriscentrum och akutboende för våldsutsatta kvinnor och deras barn. Sedan starten och fram till idag, har antalet kvinnor med utländsk bakgrund som sökt stöd och hjälp ökat markant. På Kvinnohuset Cassandra får kvinnorna och deras barn professionellt stöd i den akuta krissituationen. Man hjälper också till med annat, exempelvis med myndighetskontakter och med att finna en ny bostad. När kvinnorna lämnar boendet på Kvinnohuset befinner de sig ofta i en utsatt social situation. Den sociala situationen kan vara mycket ostrukturerad och otrygg. Barnen kanske inte går på förskolan, ekonomin kan vara hårt ansträngd och bostaden en tillfällig lösning då kvinnorna ofta tvingas byta stadsdel eller ort för att komma på ett geografiskt avstånd från mannen. En del av kvinnorna tvingas också att leva i ovisshet angående beslut om deras uppehållstillstånd. Detta innebär att många av kvinnorna lider av ohälsa – både av fysisk och av psykisk karaktär – vilket utgör ett hinder på väg till ett nytt liv.

Idén med projekt Xanthippa var att erbjuda våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund en efterkontakt och dagverksamhet efter det att de lämnat kvinnojouren. Tanken bakom detta var att stödja kvinnorna till att bygga ett nytt/eget socialt nätverk runt sig och sina barn. Vidare skulle projekt Xanthippa erbjuda kvinnorna en mer individuellt anpassad språkundervisning än den traditionella sfi-undervisningen. Detta skulle påskynda integrationen i det svenska samhället och, i förlängningen, förhoppningsvis också stärka deras självförtroende på sikt. Projektet finansierades genom medel från Socialstyrelsen och Lundby stadsdelsförvaltning i Göteborg. Nitton

⁵ Projektet har utvärderats av Gunilla Olofsdotter.

kvinnor och deras barn sökte sig till projektets aktiviteter från starten 2003. Forskningsstationen Mösseberg har utvärderat projektet.⁶

Aktiviteter under projektet har exempelvis varit praktiskt och psykosocialt stöd i vardagen, både individuellt och i grupp. Man har bland annat strävat efter att stödja kvinnorna i föräldrarollen och givit stöd i kontakter med olika myndigheter i form av "personligt ombud". Kvinnorna har fått massage två gånger per månad. De har lagat och ätit lunch gemensamt cirka tre gånger i veckan i syfte att skapa vänskapsrelationer och nätverk med andra kvinnor. Enligt kvinnohuset Cassandra har den vanliga sfi-undervisningen inte varit möjlig på grund av det traumatiska tillstånd kvinnorna befinner sig i. Projektledningen har därför fått experimentera sig fram till en undervisningsmetod, för att kvinnorna ska ha möjlighet att ta till sig den erbjudna svenskundervisningen. Projektet har använt sig av en "learning by doing" princip, som metod i undervisningen. En del kvinnor i projektet har enligt denna princip tillgodogjort sig svenskundervisning genom att exempelvis göra inköp och tillreda luncherna till de gemensamma måltiderna.

Utvärderingen visar att alla intervjuade kvinnor utom en fått ett eget boende under projektets gång. Väntetiden på ett eget boende varierade från ett halvår upp till ett år. Samtliga kvinnor fick försörjningsstöd när de påbörjade sitt deltagande i projektet. En kvinna fick arbete i ett annat nordiskt land under projektiden. Flera kvinnor kunde med stöd av projektets svenskundervisning klara den formella sfi-undervisningen och har kunnat gå vidare i andra studier. Kvinnorna uppgav att det stöd som de fick av projektgruppen var "ovärderlig", då de fick kontakt med "rätt" myndighet mycket snabbare.

Ett av målen i projektet var att "kvinnorna skulle känna sig säkrare och tryggare i sin roll som förälder". För att kunna utöva sin föräldraroll måste man må bra i både kropp och själ. Flertalet av kvinnorna har kunnat minska sin medicinering med stöd av projektet, tre av dem äter idag sporadiskt medicin eller ingen alls.

Utvärderingen visar att projektet genererat värdefulla erfarenheter, som i sin tur givit upphov till ny kunskap om målgruppen. Utvärderingen pekar också på att samarbetet mellan exempelvis kvinnojourer och socialtjänsten behöver intensifieras.

Kvinnojouren Kvinnogemenskap Sundsvall

Kvinnojouren Kvinnogemenskap i Sundsvall har under årens lopp träffat många kvinnor med utländsk bakgrund. De flesta av dem har varit gifta med svenska män. På senare tid har ett ökat antal asylsökande kvinnor från många olika länder sökt sig till jouren men även kvinnor med permanent uppehållstillstånd. Även yngre kvinnor som har problem med frigörelsen från ursprungsfamiljen har vänt sig till jouren. Inte sällan finns här en hotbild, vilket även kan vara fallet för de unga kvinnor som kommer till Sverige för att gifta sig med en landsman.

Mot denna bakgrund startades 2003 ett projekt på jouren med fokus på kvinnor med utländsk bakgrund. Projektet har pågått under två år och dess

⁶ Utvärderingen finns dokumenterad i rapporten *Integration eller segregation till ett nytt liv*. J. Wohlfarth, Forskningsstation Mösseberg, 2004: H.

syfte har varit att nå ut till ovan nämnda grupper för att informera om det svenska samhället, vilket kan vara av stort värde för att öka tryggheten för kvinnorna. Det andra syftet med projektet var att öka jourkvinnornas kunskap om olika invandrargrupper och värderingar. Detta för att kunna ge ett bättre bemötande och en bättre hjälp till de kvinnor med utländsk bakgrund som kommer till jouren.

För att nå ut till målgruppen kontaktades sfi-utbildningen i Sundsvall samt de kvinnor med utländsk bakgrund som redan hade kontakt med jouren. Förhoppningen var att man genom detta även skulle kunna nå de kvinnor som varit i Sverige en längre tid. Planen var att träffa en grupp kvinnor per termin om vardera 5–6 träffar som skulle bygga på informationstillfällena, teman och föreläsningar. Parallellt med detta skulle jourkvinnorna få föreläsningar om olika invandrargrupper. Projektet utvärderades i samråd med Sundsvalls Kommuns FoU-enhet.

Under våren 2003 och hösten 2003 föreläste kvinnojouren för en blandad grupp kvinnor. I samband med detta inbjöds kvinnorna att komma till jouren på studiebesök. Under våren träffade projektet två grupper med kvinnor (ca 30 kvinnor) och under hösten tre grupper (ca 45 kvinnor). Kvinnornas bakgrund var mycket skiftande; många länder fanns representerade och ett flertal yrkesgrupper. Några hade kommit hit som asylsökande och några genom anknytning – de flesta genom att de gift sig med svenska män. Dock visade det sig att kvinnorna inte hade något större intresse för flera träffar. Utifrån detta försökte projektet ge all den information man kunde under de timmar man hade till sitt förfogande.

Kvinnojouren har också haft kontakt med ett flertal romska kvinnor som utsatts för våld. För att få en ökad kunskap om dessa kvinnors situation bjöds Hilllivi Furtenback från ROMA Institutet in som föreläsare.

Kvinnojouren i Sollentuna

IKAMS-projektet (Information till kvinnor med annat modersmål än svenska) var ett samarbetsprojekt i Sollentuna, där socialtjänsten, det lokala brottsförebyggande rådet, polisen, Sollentunahem samt Sollentuna kvinnojour inledningsvis deltog. Under projektiden kom fler aktörer att delta, såsom mödravården och åklagarmyndigheten.

Projektets syfte var att nå ut med information till kvinnor med utländsk bakgrund; det fanns en upplevelse av att det var svårt att nå dessa kvinnor med bra information.

Som ett led i projektet tog kvinnojouren – efter en idé från USA – fram ett s.k. skokort, dvs. en informationsbroschyr av ett så litet format att det går att gömma i skon. På kortet finns telefonnummer till olika aktörer dit kvinnor kan vända sig för att få hjälp. Kortet innehåller information på åtta språk: svenska, engelska, spanska, somali, ryska, arabiska, turkiska och farsi. Kortet har distribuerats och spridits till olika forum, exempelvis, polisen, MVC och BVC.

Enligt projektledaren har kortet fungerat mycket väl, polisen är kanske den aktör som än så länge haft mest nytta av det. Det är ett förhållandevis enkelt sätt att nå kvinnor som annars kan vara svåra att nå och detta till tämligen ringa kostnader. Modellen med skokortet har även intresserat andra –

det finns exempel på kvinnojourer som utarbetat egna kort efter denna förlaga.

Utöver ovan positiva resultat, har projektet också bidragit till att få igång ett bra samarbete mellan myndigheter, organisationer och andra inom kommunen. En samverkansgrupp har bildats och förhoppningar finns om att man genom denna gemensamt ska kunna arbeta mer effektivt med frågan om mäns våld mot kvinnor.

Kvinnojouren i Tensta

Kvinnojouren i Tensta bildades i juni 2002. Syftet var att starta en tväretnisk kvinnojoursverksamhet för att ge kvinnor stöd och skydd, erbjuda utbildning, hjälpa till att hitta nya kontaktytor i det svenska samhället och att ta fram goda förebilder i olika kulturer. Som ett verktyg för detta strävade man efter att engagera och anställa kvinnor med olika etnisk bakgrund. I en redovisning till Socialstyrelsen i slutet av 2003, framkommer att man haft cirka 60 besök i månaden och mottagit drygt 100 telefonsamtal i månaden. Även en tjejjour etablerades, för att arbeta med yngre kvinnor. Man har också intresserat sig för att arbeta med att förebygga kvinnlig könsstympning och för hälsofrågor i ett mer övergripande perspektiv.

En speciell aktivitet vara att ta fram goda förebilder i de olika kulturer som kvinnorna i området kommer ifrån. Detta presenterades i en utställning. Syftet med detta vara att stärka kvinnan i hennes roll som kvinna, som mamma och som äkta maka. Ytterligare ett syfte var att för det svenska samhället ge exempel på hur kampen för kvinnors rättigheter förs i andra länder.

I den redovisning som kommit Socialstyrelsen till handa finns även planer på att arbeta med männen i Tensta. Man poängterar vikten av en bra dialog – ett sätt att åstadkomma detta är att arrangera frukostmöten där män som representerar olika instanser och intressen deltar. Arbetet med att involvera männen ses som ett viktigt förebyggande arbete.

Kvinnojouren i Örnsköldsvik

Kvinnojouren i Örnsköldsvik har under de senaste åren allt mer kommit i kontakt med våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund och kvinnor med missbruksproblem. Man anser sig däremot inte ha tillräcklig kompetens att möta dessa kvinnors behov på ett tillfredsställande sätt. Med syfte att utveckla den lokala kvinnojurens verksamhet ansökte man därför om medel till ett projekt där kvinnojouren i samverkan med individ- och familjeomsorgen, invandrarbyrån, polisen och landstinget gemensamt tog sig an problematiken. Syftet var att fördjupa samverkan och utveckla arbetsmetoder tillsammans med de berörda verksamheterna. En samordnare skulle anställas med uppgift att samordna de berörda samverkansparterna. Metodutveckling skulle ske inom och av de berörda samverkansparterna, något som i ansökningen motiverades med att de på så sätt skulle nå en bestående förändring efter projektets slut. Projektet har utvärderats av en student på termin sju på Socionomprogrammet i Umeå.

Projektet innebar i stora drag att:

- Verksamheterna tillsammans skulle utveckla arbetsmetoder inom de olika organisationerna för att underlätta för utsatta kvinnor och för att förebygga våldsbrott.
- Utbildningsdagar skulle arrangeras med föreläsningar inom områdena kulturkunskap, missbruksproblematik samt juridik.
- Ett informationsmaterial till våldsutsatta kvinnor skulle tas fram på ett flertal språk, som bl.a. innehöll information om vilka rättigheter och skyldigheter man har i Sverige.
- En informationsfolder med lokala telefonnummer skulle tas fram, dit utsatta kvinnor kan vända sig för att få hjälp.
- Kvinnor med utländsk bakgrund skulle informeras utifrån det framtagna informationsmaterialet.

Samverkansgruppen träffades en gång i månaden under projektiden. Man konstaterade i ett tidigt skede att ingen av aktörerna som deltog i samverkansgruppen hade någon beredskap för våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem. Gruppen arbetade därför fram en modell som innebär att dessa kvinnor och deras eventuella barn ska erbjudas övernattning på hotellrum med stödfunktion i de fall de behöver ett akut boende. Enligt modellen ska stödfunktionen utgöras av en kvinnlig stödperson, som fått relevant utbildning av de samverkande aktörerna.

Informationsmaterial till våldsutsatta kvinnor som bland annat innehåller samhällsinformation, regler för uppehållstillstånd, information om polisanmälan och brottsskadeersättning o.s.v. har tagits fram. Materialet har utformats för att vara rikstäckande vilket ökar möjligheten för spridning. En lista med aktuella lokala telefonnummer och adresser för Örnsköldsviks kommun finns dock i slutet av texten. Tanken har varit att alla som vill ska kunna använda sig av materialet och endast behöva lägga till en egen lokal kontaktlista för sin kommun. Materialet har gjorts till en folder som finns på svenska, franska, engelska, ryska, spanska och thailändska. Vidare har en telefonfolder på ett antal språk tagits fram. Kvinnojourens hemsida har omarbetats för att ge utrymme åt informationsmaterialet. Därigenom kan detta få en maximal spridning och vara tillgängligt för alla intresserade.

Projektet arrangerade tre föreläsningar för allmänheten inom områdena kulturkunskap, missbruksproblematik samt juridik. Projektet hade också en informationsträff på Örnsköldsviks Internationella Kvinnoförbundet utifrån det framtagna materialet. En informationsinsats för klasser på svenska programmet på Komvux genomfördes dessutom inom ramen för projektet. Eleverna informerades, utifrån informationsmaterialet, av en grupp informörer bestående av en representant från polisen, en från familjerätten och en från familjerådgivningen i Örnsköldsvik.

Nacka-Värmdö Kvinnojour

Bakgrunden till projektet är bland annat att Nacka-Värmdö Kvinnojour tvingats neka ett antal kvinnor och barn skyddat boende på grund av plats-

brist. Samtidigt har en stor del av kvinnorna som bor på jouren utländsk bakgrund. Dessa kvinnor utgör en utsatt grupp som inte sällan tvingas till långa boendetider på jouren, ofta mycket längre än den tid som kan anses vara nödvändig för att hjälpa kvinnan över det mest akuta skedet. Ett begränsat nätverk, knapphändiga språkkunskaper, dåliga baskunskaper om det svenska samhället och ofta en dålig ekonomi är faktorer som i hög grad försvårar deras möjlighet att lösa den egna bostadssituationen.

Mot ovanstående bakgrund beslöt jouren att ansöka om projektmedel hos Socialstyrelsen för att genomföra ett bostadsprojekt. Det övergripande syftet med projektet, som också medfinansierades av Nacka Kommun, var att bedriva en verksamhet som ger kvinnorna baskunskaper om det svenska samhället, om individens rättigheter och skyldigheter samt att hjälpa kvinnorna med att söka bostad. En person anställdes som projektledare,⁷ vars huvudsakliga uppgift var att erbjuda kvinnor med utländsk bakgrund möjlighet att få kvalificerad hjälp med att lösa sin bostadssituation.

Alla kvinnor boende på kvinnojouren erbjöds möjlighet att delta i projektet, vilket har innefattat samhällsinformation, utbildning i datakunskap samt hjälp till att lösa kvinnans bostadssituation. Verksamheten har dock fokuserat på det sist nämnda – bostadssituationen. Denna del kan sägas bestå av tre områden: inskrivning, aktivt bostadssökande och utslussning. *Inskrivning i projektet* skedde enligt en utformad loggbok och bestod av ett individuellt samtal med varje kvinna. Kvinnan fick beskriva sina önskemål kring sitt boende. Därefter gjordes en genomgång av den nuvarande bostadssituationen och en presentation om vilka möjligheter som finns samt vad man inom projektet kunde hjälpa till med. Det *aktiva bostadssökandet* inleddes ofta med att kontakt etablerades med biståndshandläggare på socialtjänsten för att få kostnader för anmälan till bostadsförmedling och olika bostadssajter beviljade. Efter detta bevakades utbudet av bostäder fortlöpande och kvinnorna informerades om eventuella objekt. Enskild tid avsattes kontinuerligt för varje kvinna för att gå igenom hur man själv kan söka bostad på Internet, samt för att diskutera de frågor som kan uppstå kring det egna boendet. Kvinnorna fick även träffa kommunens konsumenthandledare för att diskutera sin ekonomi. *Utslussningen* omfattade flera moment av både administrativ och praktisk natur, så som kontraktsskrivning, ansökan om bostadsbidrag, flyttbidrag, flyttanmälan och vid behov överföring till socialtjänst i den nya kommunen.

För att kunna genomföra projektet krävdes flertalet kontakter med företag och andra som skulle kunna vara behjälpliga på bostadsmarknaden. Privatvårdar och kommunens bostadssamordnare kontaktades, likaså socialnämnden för att diskutera huruvida socialkontrakt kunde tillfalla kvinnorna på kvinnojouren. Diskussioner fördes även med Stockholms Stads bostadsförmedling om möjligheterna till en förturskö. Att scanna av och använda sig av andrahandsmarknaden utgjorde också en stor del av projektet.

Under projekttiden 2003-04-01 – 2005-03-31 deltog sammanlagt 42 kvinnor och 43 barn i projektet, varav en större del, 31 kvinnor och 33 barn, hade utländsk bakgrund. Totalt 20 kvinnor och 24 barn kunde erbjudas egen bostad, vilket innebär att 48 procent av kvinnorna genom projektets förtjänst

⁷ Jutta Otto

kunde lösa sin bostadssituation. Resterande antal kvinnor som var inskrivna i projektet flyttade antingen tillbaka till mannen, ordnade själv annat boende, placerades i annat boende av socialtjänst eller fick genom domstolsutslag rätten till den tidigare gemensamma bostaden.

Riksorganisationen stödcentrum mot incest

Riksorganisationen stödcentrum mot incest (RSCI) arbetar för att ge stöd i läkningsprocessen åt kvinnor som varit utsatta för incest eller sexuella övergrepp i barndomen. RSCI arbetade under ca två års tid, 2003–2005, med ett projekt – ”Nya samarbetsformer” – för att skapa samarbete med föreningar och organisationer som hjälper kvinnor med missbruksproblematik, kvinnor som är i prostitution och kvinnor med utländsk bakgrund. Bakgrunden till projektet var att RSCI märkte att deras medlemmar till stor del utgjordes av en heterogen grupp kvinnor. Men det var förvånansvärt få kvinnor med utländsk bakgrund, likaså var det få kvinnor med missbruksproblem eller som hade erfarenhet av prostitution. RSCI vill gärna erbjuda stöd till kvinnor med olika problem och av erfarenhet vet man att mötet med andra som varit utsatta för liknande trauman i barndomen kan betyda mycket för kvinnornas möjlighet till läkning. Tanken med projektet var att RSCI med hjälp av andra organisationer skulle skapa olika stödgrupper för kvinnor som varit utsatta för sexuella övergrepp i barndomen och har något av ovan nämnda problem. Samarbete med andra organisationer skulle också leda till att kvinnorna lättare får kunskap om RSCI.

För att kunna möta och arbeta med dessa grupper av kvinnor på ett bra sätt behövde RSCI utveckla sin kunskap. I ett tidigt skede av projektet deltog därför projektledaren i ett antal kurser om missbruk, prostitution och om kvinnor med utländsk bakgrund samt tog del av litteratur i ämnet.

Under hösten 2003 skickades 90 brev ut till olika organisationer som arbetar med de nämnda målgrupperna. Genom dessa brev etablerades kontakt med ett antal organisationer och i de flesta fall ledde detta till fortsatt samarbete. Bland annat har kunskapen om RSCI hos de olika organisationerna gjort att fler kvinnor lättare kan få kännedom om RSCI och dess verksamhet.

Utifrån den information som togs in via kurser, litteratur och kontakt med olika organisationer sammanställdes tre informationspärmar, en om missbruk, en om prostitution och en om kvinnor med utländsk bakgrund. Dessa finns numera tillgängliga för jourkvinnorna på RSCI. Pärmarna innehåller beskrivningar av organisationer för att kunna förmedla kontakt eller för att den hjälpsökande kvinnan själv ska kunna ta kontakt.

Samarbetet med andra organisationer var tänkt att utmynna i att olika stödgrupper skulle skapas för kvinnor med missbruksproblematik, för kvinnor med prostitutionserfarenheter respektive kvinnor med utländsk bakgrund. Efter övervägningar kom man dock fram till att detta inte skulle vara meningsfullt: Det finns en risk att det skulle kunna upplevas som stigmatiserande, och samtliga aktörer var dessutom eniga om att den kompetens som finns i de olika organisationerna är unik som bäst kommer till sin rätt på ”hemmaplan”. Däremot ansågs det vara av stor vikt att de olika organisationerna hålls informerade om varandra. Dels för att lätt kunna etablera kontakt

för en hjälpsökande kvinna, dels för att personal inom de olika organisationerna ska veta vart de kan vända sig om frågor om sexuella övergrepp och incest uppstår.

Organisationerna har informerat varandra skriftligt, men man har också föreläst hos varandra. Avseende kvinnor med utländsk bakgrund har samarbetet bland annat lett fram till att en av RSCI:s informationsfoldrar nu finns översatt till engelska, spanska, franska, persiska, kurdiska, arabiska och turkiska. RSCI har numera också möjlighet att be om tolkhjälp via de föreningar man samarbetar med.

Projektet har lett till att ett nätverk bildats. Syftet med nätverket är att fortsätta skapa och kontinuerligt förbättra samarbetet mellan organisationerna samt fördjupa kunskaperna om varandra. Nätverket träffas ca 2 ggr per år och vid varje träff belyses ett av de olika problemområdena.

Terrafem Malmö

Terrafem är en rikstäckande organisation som driver kvinno- och tjejjourer för kvinnor och flickor med utländsk bakgrund. Bakgrunden till projektet är den stora uppmärksamhet som unga tjejer med utländsk bakgrund har fått under de senaste åren. Oftast har det handlat om problem och svårigheter som de möter i sitt dagliga liv såsom hedersrelaterat våld, tvångsgifte och ett kontrollerat liv med begränsat livsutrymme. Terrafem Malmö ansåg att dessa tjejer buntades ihop i debatten till en homogen grupp – hela deras livssituation har fått stämpeln ”hedersrelaterad problematik”. Syftet med projektet var att lyfta fram dessa tjejers egna röster och ge dem en mötesplats för att kunna skapa en dialog, men också att ge stöd till de tjejer som befinner sig i krissituationer.

Terrafem i Malmö bildade projektet *Vägra kallas offer* med ledning av en projektledare⁸ och man ansökte om projektmedel från Socialstyrelsen. Projektet innebar att Terrafem skulle starta en tjejgrupp som skulle träffas vid 15 tillfällen. Träffarna utgick från ett program där varje träff handlade om ett specifikt tema. Projektet inleddes med en startträff. Inför startträffen gick en inbjudan ut till samtliga gymnasieskolor, högstadieskolor, invandrarorganisationer och fritidsgårdar i Malmö stad samt närliggande kommuner. Även länsstyrelsen i Skåne och kommunpolitiker bjöds in för att delta. Intresset för startträffen visade sig dock vara ganska lågt. Därför gjordes ett stort antal besök på de gymnasieskolor och högstadieskolor med stor andel elever med utländsk bakgrund. Efter detta blev det relativt bra uppslutning, 60 personer deltog på startträffen. Starten för tjejgrupperna fick också skjutas fram något, på grund av för få anmälningar. Efter ytterligare information, främst till skolorna, startades en tjejgrupp med tio deltagare varav fem fortsatte genom samtliga 15 träffar. Sedermera startades ytterligare en tjejgrupp, som denna gång riktade sig enbart till en skola i Malmö.

Tjejgruppernas program byggde på flera moment såsom övningar för att lära känna varandra och värderingsövningar. Diskussioner fördes om dessa tjejers situation i Sverige, om könsroller och om s.k. hedersproblematik. Vissa övningar användes vid varje tillfälle, exempelvis ”rundan” där alla

⁸ Yumna Ramadan

deltagare fick en möjlighet att tala om det man ville. Vid en träff diskuterade gruppen fram fyra förslag på hur man på bästa sätt skulle kunna hjälpa och skydda unga tjejer som lever ett kontrollerat liv. Vid en annan träff såg gruppen den persiska filmen "Cirkeln" som handlar om fem kvinnor som vill välja sina egna vägar och som blir utstötta på grund av sina val. Forum-teater var temat för en träff där deltagarna fick lyfta fram olika situationer som de ofta möter i vardagen. Feministiskt självförsvar var temat för den sista träffen. Deltagarna skrev även dagbok vid varje träff.

Deltagarna fick också skriva berättelser under temat "Att tillhöra en minoritet". Berättelserna har publicerats i skriften *Låt flickorna tala*.

Flertalet skolor i Malmö har efter projektidens slut visat intresse för att starta fler tjejgrupper.

Terrafem Stockholm

Projektet *Rinkeby för jämställdhet och mot mäns våld mot kvinnor* är ett samarbete mellan Terrafem och Rinkeby socialförvaltning. Terrafem är en organisation sprungen ur kvinnojour rörelsen som vänder sig till kvinnor med utländsk bakgrund medan verksamheten inom Rinkeby socialförvaltning ingår i en myndighetsstruktur.

Syftet med projektet var:

- Att bedriva ett långsiktigt arbete för att öka kunskapen och förståelsen för flickor och kvinnor utsatta för våld, isolering eller begränsning av sitt livsutrymme.
- Att nå ut till kvinnor och unga flickor med utländsk bakgrund om kvinnors och flickors rättigheter i samhället.
- Att medverka till att en diskussion förs i skolan, på olika arbetsplatser etc. om jämställdhet och våld mot kvinnor.

Projektet hade som målsättning att de båda organisationerna skulle samarbeta i utbildningar och informationsmöten för att på så sätt komplettera varandras kunnande inom olika områden.

Aktiviteter inom projektet har varit:

- Utbildning av olika yrkesgrupper inom stadsdelsförvaltningen och dess samarbetspartners.
- Utbildningen av uppdragstagare/kontaktpersoner inom socialtjänsten. Detta för att göra kontaktpersoner till en vanligare biståndsinsats för kvinnor som utsätts för hot och våld.
- Utbildning för kontaktpersoner i frivilligföreningar i området. Syftet var att skapa ett nätverk av personer inom föreningarna som själva driver ett jämställdhetsarbete och därigenom når både kvinnor och män.
- Opinionsbildande verksamhet, där målgruppen exempelvis har varit sfi-klasser och högstadieelever.

Projektet har dessutom samarbetat med Rinkebyskolan vid två tillfällen. Dels i form av en utbildningsdag för skolans personal, dels har man spelat Forumteater med ett antal elever i årskurs 8.

Ett av projektets mål var att utbilda olika yrkesgrupper och andra i stadsdelen som kan komma i kontakt med mäns våld mot kvinnor. Tanken var att dessa personer skulle kunna fortsätta att utveckla arbetet inom sina organisationer eller verksamheter även efter projektiden. För att inventera vilka behov som fanns bjöds olika grupper på lunchmöten för diskussion. Sammanlagt hölls åtta sådana informationsmöten. De som deltog var exempelvis socialtjänsten, polisen, landstinget, arbetsförmedlingen, olika föreningar, förskolan och politiker. Man kom fram till att behovet bestod i grundutbildning i jämställdhet och mäns våld mot kvinnor och en utbildningskonferens.

En utbildningsdag arrangerades såldes för olika yrkesgrupper, politiker och föreningar i Rinkeby. Dessutom har två seminarier hållits för kontaktpersoner/kontaktfamiljer då de ofta har uppdrag i familjer som är splittrade och där våld mot kvinnan förekommer/förekommit. Cirka åtta kontaktpersoner/familjer deltog vid respektive utbildningstillfälle. Deltagarna fick beröra svårigheter de hade i sina uppdrag där våld mot kvinnan finns. Seminarier fick högt omdöme från deltagarna och man uttryckte önskemål om fortsatt utbildning på området.

Man har även haft informationsmöten med sex grupper från olika sfi-klasser. Fem av grupperna delades in i kvinnogrupper respektive mansgrupper. Vid varje informationstillfälle deltog representanter från både socialtjänsten i Rinkeby samt från Terrafem. Dessutom deltog vid första informationsdagen manliga socialtjänstkollegor från Rinkeby Kvinnofridsteam och vid andra informationsdagen två män från Manscentrum, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd. Efter en inledande presentation hölls olika värderingsövningar som specifikt behandlade våld mot kvinnor.

Projektet och samarbetet mellan organisationerna har varit framgångsrikt och man har lyckats uppfylla sina projektmål. Detta trots att det initialt var kort om tid för planering av projektet och att ansvarsfördelningen inom socialförvaltningen var något oklar. Projektet har lyckats nå alla de grupper man avsett för utbildning och information utom en förening i området. Utbildningarna och informationsmötena var väl anpassade efter de olika grupperna och föreläsarna var mycket uppskattade.

Reflektioner kring projektet i Rinkeby

Projektet utgör ett exempel på hur ett samarbete mellan en frivilligorganisation och en myndighet kan se ut i arbetet för jämställdhet och mot mäns våld mot kvinnor. En frivilligorganisation har många gånger kunskaper inom ett område som kan tas till vara vid ett samarbete. Det gäller också kunskaper om metoder att nå ut till olika grupper i samhället inklusive olika yrkesgrupper. Sfi-informationen i projektet är ett exempel på en verksamhetsform som andra kommuner skulle kunna ta efter för att nå ut med information till människor med utländsk bakgrund och dessutom skapa opinion och en ökad medvetenhet. Värderingsövningar som hålls där befolkningen vistas i sitt dagliga liv kan också medverka till en annan typ av möte med myndigheten än myndighet-klient relationen. Metoden och mötesformen kan motverka

fördomar från båda sidor – och därmed ett ”vi och dom”-tänkande – samtidigt som förtroende kan skapas till myndigheten när man får se ”myndighetsutövarna” i en mer jämlik roll. Forumteater som metod har också visat sig verksam och uppskattad bland både yrkesgrupper och skolelever. Forumteater möjliggör också ett effektivt förebyggande arbete i skolorna genom att eleverna görs delaktiga och man skapar därmed goda förutsättningar för en förändringsprocess.

Några övergripande erfarenheter

Att samverka i projekt

Projektet visar på fördelar och på det konstruktiva i att samverka, men också på många svårigheter. Ett konkret exempel där själva samverkansprocessen beskrivs mer detaljerat är projektet i Rinkeby. Både Terrafems representant och representanterna för Rinkeby socialförvaltning har tidigare erfarenheter av att det kan vara svårt för en myndighet och en frivilligorganisation att arbeta tillsammans.

Samarbete mellan socialtjänst och frivilligorganisation

Projektet i Rinkeby där Terrafem Stockholm och Rinkebys socialtjänstförvaltning deltog, tydliggör några viktiga erfarenheter av samverkan mellan en myndighet och en frivilligorganisation. En sådan är vikten av att ha ett styrdokument som man kan samlas kring. Under projektets gång kan intressekonflikter uppstå, inte men minst kring hur projektmedlen ska användas. De olika aktörer som ingår i samarbetet kan också ha orimliga och orealistiska förväntningar på varandra. Ett styrdokument – exempelvis en projektbeskrivning – kan minska risken för intressekonflikter och att olika förväntningar ska få negativa konsekvenser för samarbetet.

En annan erfarenhet är vikten av att maktförhållanden mellan frivilligorganisationen och myndigheten balanseras. Det finns annars en risk för att frivilligorganisationen hamnar i ett underläge gentemot myndigheten, vilket kan försvåra samarbetet. När det gäller det specifika projektet i Rinkeby, lyfter man också fram aspekten att en så stor del av kommuninnevånarna där har utländsk bakgrund och att Terrafems representanter i projektet också har utländsk bakgrund. Detta ger en helt annan möjlighet att nå ut till innevånarna, menar man: Att vara myndighetsperson utgör en maktposition i sig och att dessutom vara en vit/svensk myndighetsperson (en av representanterna för socialtjänsten i projektet hade dock utländsk bakgrund) i mötet med kommuninnevånarna med utländsk bakgrund blir en dubbel maktposition.

Att tänka om

Från flera projekt finns erfarenheter av att det inte riktigt gick som man tänkt sig enligt projektplaneringen. Detta har resulterat i att man ibland har fått tänka om, omorganisera eller intensifiera vissa aktiviteter. Nedan följer några exempel på detta.

Svårigheter att få deltagare till projekten

Kvinnohuset Kassandras projekt Xanthippa uppskattade att ca 40 kvinnor och ca 60 barn skulle passera under projektets två år. Efter att projektet hade

avslutats har dock endast 19 kvinnor och ca 15 barn berörts av projektets aktiviteter. För att få fler kvinnor till projektet har medlemmar ur projektgruppen varit runt på samtliga kvinnojourer i Göteborg och marknadsfört projektet. I Göteborg finns också ett nätverk för kvinnojourerna i området, som också fått information om projektet.

Projektgruppen har ingående diskuterat varför så få kvinnor sökt sig till projektet. En reflektion har varit att konsekvenserna av våldet för kvinnorna och barnen, kan vara så traumatiska att det innebär begränsningar i kvinnans förmåga att ta in ny kunskap eller skapa nya sociala kontakter. Dessutom måste, menar man, vissa basala behov vara tillgodosedda för kvinnan såsom bostad, permanent uppehållstillstånd och ekonomi för att kvinnan ska känna en rimlig nivå av trygghet. Det kan också vara så att målgruppen – kvinnor med utländsk bakgrund – har ett större socialt nätverk än vad projektgruppen antog. En annan reflektion är att flertalet kvinnor har valt att gå den traditionella sfi-undervisningen, istället för Xanthippas undervisning. Den förra har ”högre status” och erbjuder oftare, 4 till 5 dagar per vecka. En tredje reflektion gäller lokalens läge. Xanthippas lokal är placerad i centrum medan flertalet kvinnor i den tänkta målgruppen kommer från ytterområdena. Tankar finns om att detta, i alla fall för några, kan utgöra ett hinder. Ytterligare en reflektion är att det i huvudsak är kvinnor som har haft kontakt med Kvinnohuset Cassandra som medverkat i projektet. Endast ett fåtal kommer från övriga kvinnojourer. I samband med utvärderingen tillfrågades dessa jourer om projektet – de flesta kände till det och ställde sig mycket positiva till verksamheten. De kunde dock inte svara på hur många kvinnor man förmedlat till projektet. Enligt utvärderingen kan det finnas en viss konkurrenssituation mellan jourerna – aktiviteten är bra och behövs, men kanske finns det en upplevelse av att den främst ska ske inom den egna verksamheten.

Även Terrafem Malmö hade inledningsvis svårigheter att få deltagare till sina tjejgrupper. Lösningen låg i ett flexibelt förhållningssätt, där man intensifierade och riktade information på ett annat sätt än det tänkta och där man skapade utrymme för att skjuta upp aktiviteten något.

Svårigheter att få med sig andra aktörer

Samverkansgruppen i Örnsköldsvik tog gemensamt fram en modell för våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem. Modellen innebär att dessa kvinnor ska erbjudas övernattningsrum på hotellrum med stödfunktion när de behöver ett akut boende. Tanken är att den kvinnliga stödpersonen ska stödja kvinnan och hennes eventuella barn. Enligt modellen ska kommunen stå för kostnader för hotellvistelsen och polisen i Örnsköldsvik ska ansvara för att sammankalla och verkställa insatsen.

Det visade det sig emellertid att det var svårt att finna stödpersoner. Inledningsvis fanns en tanke om att Örnsköldsviks Ordningssvaktstiftelse skulle kunna erbjudas detta uppdrag, med polisen som uppdrags- och arbetsgivare. Detta gick dock inte att genomföra då polisen ansåg att detta låg utanför deras ansvarsområde och således inte heller skulle kunna finansiera insatsen. Likaså ansåg sig inte socialtjänsten ha ekonomisk möjlighet att gå in med någon form av ersättning till en eventuell stödperson. Det som åter-

står är frivilligorganisationer. Projektsamordnaren tog kontakt med kvinnojourens medlemmar samt Röda korset men dessa ansåg sig inte då kunna ta på sig ansvaret med att fungera som stödpersoner. Kvinnojouren i Örn-sköldsvik kommer, efter projektets slut, att fortsätta arbetet med att söka efter och, förhoppningsvis, rekrytera stödpersoner.

Projektet fick ändra arbetssätt

Från början av projekt Xanthippa hade projektgruppen tänkt sig diskussionsgrupper med olika teman. Vid inträdet i projektet visade det sig dock att de flesta av kvinnorna hade ringa eller inga kunskaper alls i det svenska språket. Många hade varit i Sverige i flertalet år, men inte fått del av samhällets språkundervisning. Projektgruppen fick därför tänka om. Istället för specifika teman samlade man gruppen av kvinnor och samtalade om viktiga socialiseringsprocesser i det svenska samhället.

En liknande erfarenhet gjordes av Nacka-Värmdö kvinnojour. Här var tanken att utbildningen i datoranvändning och den allmänna samhällsinformationen skulle ske i smågrupper. Denna del av projektet blev dock svår att genomföra då kunskaperna i det svenska språket varierade mycket bland kvinnorna och därmed möjligheten att tillgodogöra sig informationen. Detta fick istället genomföras på individnivå, inte sällan tillsammans med tolk.

RSCI fick också, mot bakgrund av de nya kunskaper som projektet alstrade, ändra riktning. De stödgrupper man planerade för de specifika målgrupperna framstod som mindre lämpliga och man satsade istället på ett organiserat samarbete mellan olika organisationer.

Ovan beskrivna erfarenheter visar sammantaget att man har allt att vinna på ordentliga behovs- och målgruppsanalyser i planeringen av projekt. Som utvärderingen av projekt Xanthippa sammanfattar det: "En bättre och djupare målgruppsanalys innan projektet hade varit bra, framförallt hade projektet vunnit mer tid. Många felbedömningar fick rättas till allteftersom projektgruppen fick mer kunskap om målgruppen."⁹

Å andra sidan kan man också uttrycka det som så, att det kanske inte alltid är fråga om felbedömningar utan snarare att projekten i sig alstrar värdefulla kunskaper. Därmed kan det vara viktigt med en beredskap för en viss flexibilitet i projektarbetet.

⁹ *Integration eller segregation till ett nytt liv*. J. Wohlfarth, Forskningsstation Mösseberg, 2004: H, sid. 20.

Kontaktuppgifter

Alla Kvinnors Hus

Besöksadress: Svartensgatan 3 Box: 4023

Postadress: 102 61 Stockholm

Telefon: 08-644 09 25

Fax: 08-644 32 19

Mejl: info@allakvinnorshus.org

Hemsida: <http://www.allakvinnorshus.org>

Tjejjourens hemsida: www.allakvinnorshus.org/tjejjouren

Frizonen

Nordhemsgatan 49

413 06 Göteborg

Fax: 031-24 43 46

E-post: info@frizonen.nu

Hemsida: www.frizonen.nu

Kvinnojouren ADA

Folke Bernadottes gata 2,

411 28 Göteborg

Jourtel: 031-13 11 66

E-post: ada.goteborg@roks.se

Kvinnojouren Helga

Storgatan 51

57 332 Tranås

E-post: helga.tranas@roks.se

Kvinnojouren i Härnsösand

E-post: harnosand@roks.se

Hemsida: www.kvinnojouren.com

Kvinnohuset Cassandra

Göteborg

Box 12207

402 42 Göteborg

Fax: 031-704 47 10

E-post: kvinnohuset.kassandra@beta.telenordia.se

Kvinnojouren Kvinnogemenskap

Sundsvall

Kyrkogatan 16 B, 4tr

85 231 Sundsvall

E-post: sundsvall@roks.se

Kvinnojouren i Sollentuna

Box 818

19128 Sollentuna

E-post: info@sollentunakvinnojour.se

Hemsida: www.sollentunakvinnojour.se

Kvinnojour i Tensta

Tenstagången 6

163 04 Spånga

Kvinnojouren Örnköldsvik

Domsjövägen 149

89241 Domsjö

E-post: ornskoldsvik@roks.se

Hemsida: <http://home.swipnet.se/ornskoldsvikskvinnojour/>

Nacka-Värmdö Kvinnojour

Box 4099

131 04 Nacka

E-post: nackavarmdo.kvinnojour@telia.com

Hemsida: www.kvinnojouren.net

Riksorganisationen stödcentrum mot incest

Flintbacken 4

11842 Stockholm

E-post: rsci@swipnet.se

Hemsida: www.rsci.nu

Terrafem Malmö

Box 171 75

Möllevångsgatan 33 A

200 10 Malmö

E-post: infomalmö@terrafem.org

Hemsida: www.terrafem.org

Terrafem Stockholm

Kungsholmsgatan 8

E-post: info@terrafem.org

Hemsida: www.terrafem.org